01 ТРАВНЯ 2003 РОКУ В КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ КОДЕКС ПОЛЬЩІ БУЛО ВНЕСЕНО ЗМІНИ (Ч. 1 І 2 СТ. 192А), ЗГІДНО З ЯКИМИ ЕКСПЕРТИЗА НА ПОЛІГРАФІ МОЖЕ БУТИ ЗАСТОСОВАНА З МЕТОЮ ЗМЕНШЕННЯ КОЛА ПІДОЗРЮВАНИХ ОСІБ У СКОЄННІ ЗЛОЧИНУ ТА ВИЗНАЧЕННЯ СИЛИ ДОКАЗІВ[1]

Анотація. Матеріал редакції знайомить українських поліграфологів і юристів з польською моделлю процесуального використання поліграфа. Її підґрунтя — стаття 192а, яку внесено до Кримінального процесуального кодексу Польщі від 6 червня 1997 р. і розміщено в розділі V «Докази» (глава 21 «Свідки»). Вона дозволила з метою звуження кола підозрюваних або встановлення доказової сили виявлених слідів відбирати відбитки пальців, мазки слизової оболонки щоки, волосся, слину, зразки почерку й запаху, фотографувати особу та записувати її голос, а за згодою обстежуваного — застосовувати технічні засоби контролю несвідомих реакцій організму, тобто поліграф. Редакція наводить переклад усіх трьох параграфів статті та, спираючись на аналіз польських нормативно-правових актів, формулює шість особливостей експертизи на поліграфі в Польщі. Перевірку на поліграфі там розглядають як експертизу, а не як засіб допиту. Висновок, отриманий на замовлення захисника чи підсудного, суд доказом не визнає; допустимим є лише висновок експерта, призначеного прокурором або судом, причому навіть призначений прокурором експерт вважається особою, призначеною судовою системою, і має залишатися незалежним та об'єктивним, а не «свідком обвинувачення». Обвинувачений може вимагати іншої експертизи, але мусить довести вади першої. Польська процесуальна доктрина обмежує компетенцію експерта: він не оцінює правдивість показань («X говорить правду» чи «X бреше») і не висловлюється про те, хто вчинив злочин, інакше суд відхиляє висновок. За офіційним текстом закону від 10 січня 2003 р., яким запроваджено ст. 192а, тим самим актом додано й ст. 199а, що допускає застосування таких технічних засобів під час експертного дослідження виключно за згодою особи; за даними С. Вальтося, ця новела набрала чинності 1 липня 2003 р. Верховний Суд Польщі в ухвалі від 29 січня 2015 р. (I KZP 25/14) підтвердив недопустимість використання поліграфа під час допиту. Польський досвід корисний для розмежування в Україні допиту й психофізіологічного дослідження із застосуванням поліграфа та для окреслення меж експертного висновку.

Ключові слова: поліграф, Кримінальний процесуальний кодекс Польщі, стаття 192а КПК Польщі, експертиза із застосуванням поліграфа, згода обстежуваного, допустимість доказів, незалежність експерта, межі компетенції експерта, звуження кола підозрюваних.

Polygraph Examination Under Article 192a of the Polish Code of Criminal Procedure: Narrowing the Circle of Suspects and Establishing the Evidential Value of Traces

Abstract. Poland regulates the use of the polygraph in criminal proceedings directly in its procedural code, which makes its experience relevant to Ukrainian polygraph examiners and lawyers. This editorial note presents a Ukrainian translation of Article 192a of the Polish Code of Criminal Procedure of 6 June 1997, placed in the section on evidence and the chapter on witnesses. The provision allows fingerprints, buccal swabs, hair, saliva, handwriting and odour samples, photographs and voice recordings to be taken in order to narrow the circle of suspects or to establish the evidential value of traces, and permits an expert, with the examinee's consent, to use technical means of monitoring unconscious bodily reactions. Drawing on Polish legal acts, the editors summarise six features of the Pol-

ish approach: a polygraph test is treated as an expert examination rather than a form of interrogation; an examination commissioned by the defence or the defendant is not accepted as evidence, whereas an opinion ordered by a prosecutor or court is admissible; the expert must remain independent and is not a prosecution witness; the defendant may obtain another examination only by showing flaws in the first; and the expert may neither assess the truthfulness of testimony nor identify the perpetrator. The official text of the amending Act of 10 January 2003 shows that it also introduced Article 199a, which permits such means during an expert examination only with the person's consent; according to S. Waltoś, the amendment entered into force on 1 July 2003. The Polish model helps to separate interrogation from psychophysiological examination in Ukraine.

Keywords: polygraph, Polish Code of Criminal Procedure, Article 192a, polygraph examination, examinee consent, admissibility of evidence, expert independence, limits of expert competence, narrowing the circle of suspects.

Вперше оприлюднено: *сайт журналу «Судово-психологічна експертиза», 09.01.2024.*

Повний текст

Стаття 192a.

§ 1. З метою обмеження кола підозрюваних або визначення доказової сили виявлених слідів можуть бути взяті відбитки пальців, мазки слизової оболонки щік, волосся, слина, зразки почерку, запахи, фотографія людини чи запис голосу. Після використання у випадку, коли було завантажено або записано, завантажений або записаний матеріал, непотрібний для розгляду, повинен бути негайно видалений з файлів і знищений.

§ 2. **У випадках, зазначених у § 1**, за згодою обстежуваного експерт може застосувати й технічні заходи (поліграф), створені задля контролю несвідомих реакцій організму людини.

§ 3. Дослідження та діяльність, зазначені в § 1 та ст. 192 § 1, виконується відповідно на умовах та в порядку, встановлених у правилах, виданих на підставі ст. 74 § 4.

Особливості проведення експертизи на поліграфі в Польщі (інформація на підставі аналізу польских нормативно-правових актів).

1. Перевірка на поліграфі проводиться як експертиза і не розглядається як засіб допиту.

2. Експертиза, призначена захисником або підсудним, не визнається судом доказом, а результат експертизи не має правового значення.

3. Висновок експерта може бути допущений як доказ лише у випадку, якщо експертиза була призначена прокурором або судом. Навіть якщо експерт призначений прокурором, він розглядається як особа, призначена судовою системою.

4. Експерт не є свідком обвинувачення, він завжди зобов'язаний бути незалежним і об'єктивним.

5. Обвинувачений може вимагати проведення іншої експертизи, але повинен довести недоліки першої експертизи.

6. Польська кримінально-процесуальна теорія обмежує роль експерта. Експерт не має права: оцінювати показання свідка або показання підозрюваного за правдивістю (експерт не має права писати «X говорить правду» або «X бреше»), а також прокоментувати власну думку щодо факту, що лежить в основі (тобто визначити, хто злочинець). Якщо експерт порушує ці принципи, суд відхиляє його висновок.

References

1. 01 travnia 2003 roku v Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Polshchi bulo vneseno zminy (ch. 1 i 2 st. 192a), zghidno z yakymy ekspertyza na polihrafi mozhe buty zastosovana z metoiu zmenshennia kola pidozriuvanykh osib u skoienni zlochynu ta vyznachennia syly dokaziv [Polygraph Examination Under Article 192a of the Polish Code of Criminal Procedure: Narrowing the Circle of Suspects and Establishing the Evidential Value of Traces]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2024. Vol. 9, No. 1 (49). URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/11073-01-travnya-2003-roku-v-kriminalnij-protsesualnij-kodeks-polshchi-bulo-vneseno-zmini-ch-1-i-2-st-192a-zgidno-z-yakimi-poligraf-mae-buti-zastosovanij-z-metoyu-zmenshennya-kola-pidozryuvanikh-osib-u-skoenni-zlochinu (onovlena versiia vid 09.01.2024). [in Ukrainian].